

ШЕЈХҮЛИСЛАМ— ЕЛМЛӘР ДОКТОРУДУР

Азәрбајҗан Республикасынын Елмләр Академијасында диссертасија мүдафиәси ади бир шејдир. Лакин академијанын Тарих Институтунун елми шурасында бу күнләр дә кечән мүдафиә гејри-адиллији илә бөјүк мараға сәбәб олмушду.

Илк дэфә иди ки, дин хадими докторлуг диссертасијасы мүдафиә едирди. Һәммин шөхс Гафгаз Мүсәлманлары Идарәсинин Сәдри, Шејхүлислам Һачы Аллаһшүкүр Пашазадә иди. Талә елә кәтирмишди ки, чох јүксәк елми адлара лајиг көрүлән — Иорданија Крал Академијасынын мүхбир үзвү, Азәрбајҗан Республикасы Милли Јарадычылыг Академијасынын һәгиги үзвү олан Шејхүлислам һәзрәтләри докторлуг диссертасијасыны инди мүдафиә едирди. Онун «Гафгазда Ислам» вә «Исламда үммәт вә шү'убилик» мөвзусунда елми ишләри музакирә заманы бөјүк мараг доғурду.

Музакирәдә чыхыш едәнләр, о чүмләдән рәсми оппонентләр Шејхүлисламын елми фәалијјәтинин нәтичәләри олан бу әсәрләри олдугча јүксәк гиймәтләндирдиләр. Ашағыда чыхышлардан кәтирилән ситатлар буна көзәл мисалдыр.

Азәрбајҗан Республикасы Елмләр Академијасынын ака-

демики Зија Бүнјадов: «Истәр «Гафгазда Ислам», истәрсә дә «Исламда үммәт вә шү'убилик» китаблары бөјүк мараг доғурур. Шејхин әсәрләриндә диггәти хусуси чөлб едән будур ки, бу тәдгигатларда һәр шејдән әввәл фәлсәфи үмумиләшдирмәләр вардыр. Мүәллиф фактлары бачарыгла үмумиләшдирир, мәсәләләри кениш вә глобал шәкилдә гојур вә сүбут едир ки, Ислам Гафгазда, һабелә башга рекионларда һәрбиитисади ишғал нәтичәсиндә дејил, даһа чох вә әсасән өз мөдәни гүдрәти, мөдәнијјәт-јаратма имканлары сәјәсиндә јайыла билмишдир. Исламын аз бир вахт ичәрисиндә бөјүк бир әразидә јайылмасы вә бөргәрар олмасы илә бу әразиләрдә јашајан халгларын мә'нәви һәјатында күчлү кејфијјәт дөјишикликләри әмәлә кәлмиш, милли мөдәнијјәтләрин мә'нәви мөзмуну дөјишилмиш, бу мөдәнијјәтләр Ислам дөјәрләриндән бәһрәләнәрәк јени јөнүм кәсб етмишләр».

(Арды 2-чи сәһифәдә)

ШЕЈХУЛИСЛАМ—

ЕЛМЛӘР

ДОКТОРУДУР

[Әввәли 1-чи сәһифәдә]

Азәрбајчан Республикасы Елмләр Академијасынын академики Аслан Асланов: «Азәрбајчан халгынын мәдәнијјәт тарихинин тәдгиги сәһәсиндә бу вахта гәдәр аз иш көрүлмәмишдир. Бунунла јанашы, гејд едилмәлидир ки, бу мөвзуја һәср едилмиш әсәрләрин бир чоху характери, тәдгигат үслубу, классик мәдәни ирсимизә јанашма үсулу бахымындан күнүн тәләбләринә чаваб вермир. Мәсәлә бурасындадыр ки, алимләримиз мәдәнијјәт тарихимизин ишыгландырылмасына узун мүддәт «идеоложиләшдирилмиш гәлибләр» — синфилик, партијалылыг, идеализмә гаршы мүбаризә, ифрат материализм мөвгејиндән јанашмышлар вә тәсадүфи дејил ки, бу күн бир чох һуманитар билик сәһәләриндә олдуғу кими тарих елми сәһәсиндә дә «ағләкәләр», зиддијјәтли консепсијалар һөкм сүрмәкдәдир, сон ики әсрлик тарихимиз исә бир чох чәһәтдән дәгигләшдирилмәјә, јенидән ишләнилмәјә еһтијач һисс едир. Вә мән дејәрдим ки, Шејхулислам һәзрәтләринин бу күн мүзакирә етдијимиз әсәрләри бу вахта гәдәр мәдәнијјәт тарихимизин тәдгиги сәһәсиндә јол верилмиш хәталарын арадан галдырылмасы ишиндә илк вә һәгигәтән уғурлу аддымдыр».

Тарих елмләри доктору Сејидаға Онуллаһи: «Шејхулислам һәзрәтләринин тәгдим етдији әсәрләриндә Ислам дининин әсл маһијјәти, онун башга динләрә мүнәсибәти, Гафгазда, жүсусилә Азәрбајчанда Ислам дининин јайылмасы барәдә тарихимизин унутулмуш сәһифәләри јенидән нәзәрдән кечирилмиш, һадисәләр тарихи објективлик бахымындан тәһлил вә тәдгиг едилмишдир. Динин мө'нәви-мәдәни ирсә тә'сири үзәриндә дајанан диссертант чох һағлы олараг белә бир нәтичәјә кәлмишдир ки, мәдәнијјәт тарихиндә динин јерини данмаг, тарихин өзүнү данмаг демәкдир. Мө'нәви-мәдәни ирсә е'тинасызлыг, халгы өз тарихи јаддашыны итирмәјә доғру сүрүкләјә биләр».

*

Мүзакирә заманы Шејхулисламын елми ишләрини јалныз бу үч рәсми оппонент дејил, ичласда иштирак едән диқәр алимләр вә дин хадимләри дә чох жүксәк гијмәтләндирмишләр. Диссертанта тарих елмләри доктору елми ады вермәк һағгында елми шура үзвләринин јекдил рәји дејиләнләрә көзәл сүбутдур.

Јүксәк елми ад алмасы мүнәсибәтилә Шејхулислам һәзрәтләрини бүтүн мүсәлманлар адындан сәмим-гәлбдән тәбрик едир вә Аллаһтааладан диләјирик ки, мүгәддәс динимизин инкишафы, халгымызын сәадәти наминә чохсәһәли фәалијјәтиндә она Өзү көмәк олсун.

*

Әзиз охучулар! Гәзетимизин кечән сајында Шејхулислам һәзрәтләринин «Исламда үммәт вә шү'убилик» әсәриндән бир һиссә дәрч етмишдик. Бу күн һәммин китабдан даһа бир парчаны нәзәринизә чатдырырыг.